



Julkaisufoorumin ohjausryhmän kokospöytäkirja

Aika: keskiviikko 20.5.2020 klo 13-16

Paikka: etäkokous

Puheenjohtaja:

Johtaja Ulla-Maija Forsberg (Kotimaisten kielten keskus / Tieteellisten seurain valtuuskunta)

Asiantuntijajäsenet:

Vararehtori Jaakko Aspara (Hanken / Suomen yliopistot UNIFI ry)

Professori Paula Eerola (Helsingin yliopisto / luonnontieteet)

Professori Heikki Hiilamo (Helsingin yliopisto / yhteiskuntatieteet)

Palvelujohtaja Kristiina Hormia-Poutanen (Kansalliskirjasto)

Professori Helmi Järviluoma (Itä-Suomen yliopisto / humanistiset tieteet)

Opetusneuvos Matti Kajaste (opetus- ja kulttuuriministeriö)

Professori Satu Lahti (Turun yliopisto / lääke- ja terveystieteet)

Kirjastonjohtaja Riitta Lähdemäki (FUN Suomen yliopistokirjastojen verkosto)

Ylijohtaja Riitta Maijala (Suomen Akatemia)

Emeritusprofessori Risto Nieminen (Aalto-yliopisto / tekniikka)

Kehityspäällikkö Hanna-Mari Puuska (CSC – Tieteen tietotekniikan keskus)

Sihteeristö:

Kehittämispäällikkö Eeva Nyrövaara (Suomen yliopistot UNIFI ry)

Suunnittelupäällikkö Janne Pölönen (Tieteellisten seurain valtuuskunta)

Toiminnanjohtaja Lea Ryyänen-Karjalainen (Tieteellisten seurain valtuuskunta)

Poissa:

Suunnittelija Elina Pylvänäinen (Tieteellisten seurain valtuuskunta)

1. Kokouksen avaus

Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 13.

2. Pöytäkirjan tarkistaminen

Edellisen kokouksen pöytäkirja on tarkistettu ja toimitettu ohjausryhmälle tiedoksi.

- Valittiin pöytäkirjan tarkastajiksi Jaakko Aspara ja Helmi Järviluoma.



3. Ilmoitusasiat

- ETM Elina Pylvänäinen aloitti 6.5. työt Julkaisufoorumin suunnittelijana, ja perehtyy tehtäviin 25.5. saakka etänä Kaliforniasta käsin. Tehtävään oli 28 hakijaa. Elinalla on kokemusta asiantuntijapaneelien työn koordinoinnista ja valmistelusta Suomen Akatemian tiedeasiantuntijan tehtävästä, tutkimusryhmän projektikoordinaattorina Helsingin yliopistossa, sekä tieteellisen neuvonantajan avustajana Euroopan elintarviketurvallisuusvirastossa Italiassa.
- Suomen Kuvalehti julkaisi 8.5.2020 ilmestyneessä numerossa otsikolla ”Nolla-tasoa” artikkelin, jossa tarkastellaan suomalaisten yliopistojen julkaisutoiminnan laatua ja Julkaisufoorumi (JUFO)-luokitusta. Artikkelissa annetaan harhaanjohtavasti ymmärtää, että tason 0 lehdissä ja kirjakustantajilla julkaistut artikkelit ja kirjat eivät ole ”tiedettä”, ja että luokitus toimii julkaisujen luotettavuuden mittarina. Suomen Kuvalehdelle on lähetetty oikaisupyyntö ja virheellisiä tulkintoja korjaava [vastine on julkaistu JUFO:n verkkosivulla](#).
- TSV Julkaisufoorumi ja Avoin tiede ovat saaneet European Open Science Cloud (EOSC) co-creation -rahoitusta yhteensä €84900 kahteen hankkeeseen, joiden tavoite on tuottaa Euroopan laajuinen katsaus ja visio tutkijoiden meritoitumiskriteereistä, erityisesti huomioiden FAIR data -kannustimet. TSV JUFO on myös partnerina JoE4OS-konsortiossa, joka hakee SwafS-31-2020 -rahoitusta hankkeeseen, jonka tavoitteena on tuottaa tieteellisten lehtien arviointiin eurooppalaiset avoimen tieteen indikaattorit. Lisäksi TSV JUFO keskustelee osallistumisesta OEMOA-konsortioon, joka suunnittelee EOSC-infra -hakemusta eurooppalaisen avoimen saatavuuden seurantainstrumentin toteuttamiseen.

4. Julkaisufoorumin itsearviointi

Ohjausryhmä käynnisti vuonna 2019 itsearvioinnin, jonka tavoitteena on tukea luokituksen jatkokehittämistä. Itsearvioinnille on nimetty ohjausryhmä (pj Jaakko Aspara, Matti Kajaste, Hanna-Mari Puuska, Janne Pölönen, Risto Rinne. Lisäksi Eeva Savolaisen tilalle tulee Elina Pylvänäinen). Vuoden 2022 päivitysarviointia varten on aikaa lokakuuhun 2021 asti tehdä muutoksia arviointiohjeeseen paneeleille. Sihteeristö esitteli panelistikyselyn, puheenjohtajakyselyn, paneelien käymän keskustelun, sekä OKM- ja Web of Science -aineistoihin perustuvien julkaisuanalyysojen tulokset.

Keskustelu:



- Panelistit ovat kesällä 2019 toteutetun kyselyn perusteella pääsääntöisesti tyytyväisiä paneelien ja niissä olevien asiantuntijoiden lukumäärään. Arviointiin tuo haasteita se, että osa panelistien alaan kuuluvista lehdistä on arvioitavana eri paneeleissa, ja että yksittäisen panelistin omakohtainen kokemus saattaa rajoittua vain pieneen osaan kaikista paneelissa arvioitavista lehdistä. Alojen välillä on myös eroa siinä, keskittykö julkaisutoiminta enemmän tiettyihin kanaviin vai hajautuuko se useisiin eri kanaviin. Panelistivalinnassa pyritään siihen, että kokonaisuutena panelistien asiantuntemus kattaa mahdollisimman laajasti kanavat, jotka ovat paneelin arvioitavana. Paneelit voivat käydä syksyn paneelikokouskierroksella keskustelun siitä, olisiko jatkossa tarvetta jakaa tai yhdistää joitain paneeleita, ja miten panelistien asiantuntemusta voitaisiin hyödyntää yli paneelirajojen.
- Julkaisufoorumissa ja tiedeyhteisössä on käyty keskustelua tasoluokan 3 tarpeellisuudesta. Esimerkiksi panelistikyselyn ja paneelien syksyllä 2019 käymien keskustelujen perusteella ei ole laajaa yksimielisyyttä tason 3 poistamisesta, joten järjestelmän muutokselle tulisi olla hyvin vahvat perusteet. Voidaan pohtia edistääkö tason 3 erottelu tasoluokasta 2 julkaisemista korkeatasoisimmissa kanavissa, tai palveleeko se erityisesti ei-toivottuja, esimerkiksi yksittäisen tutkijan palkitsemiseen liittyviä, arviointikäytänteitä. Laajempaa kannatusta panelistikyselyssä ja paneelikeskusteluissa sai ajatus, että tasojen kiintiöitä laajennettaisiin, jolloin voitaisiin entistä paremmin huomioida erikoisalajat ja julkaisuvolyymiltään suurikokoiset lehdet.
- Panelisti- ja puheenjohtajakyselyn perusteella Julkaisufoorumin nykyistä linjausta, jonka mukaan ”avoimuus ei ole kriteeri tai indikaattori julkaisukanavien tieteellisen laadun arvioinnissa”, ei ole tarpeellista muuttaa (samaa periaatetta noudattaa myös kansallinen Tutkimusjulkaisujen avoin saatavuus -linjaus). Vuodesta 2018 lähtien on avointa kanavaa kuitenkin Julkaisuforumissa voitu suosia vertailutilanteessa seuraavan periaatteen mukaisesti: ”jos ehdolla tasoluokkaan 2 tai 3 on yhtä vaikuttavia ja arvostettuja saman tutkimusalan kanavia, valitaan välittömästi avoin tai käsikirjoituksen vertaisarvioitun version rinnakkaistallennuksen salliva kanava korkeammalle tasolle kuin kanava, joka ei mahdollista avointa julkaisemista. Rinnakkaistallennuksen sallivaa kanavaa voidaan suosia vertailussa, jos embargoaika on luonnontieteissä ja tekniikassa kuusi kuukautta ja ihmistieteissä 12 kuukautta.” Käytännössä paneelit ovat vain harvoin joutuneet vertailutilanteeseen, jossa kanavaa on suosittu avoimuuden perusteella. Embargoaika on kuitenkin ristiriidassa viimeaikaisten kansainvälisten (EU, Plan S) ja kansallisten linjausten kanssa. Tutkimusjulkaisujen avoin saatavuus -linjauksen mukaan ”viimeistään vuonna 2022 kaikki uudet tieteelliset artikkelit- ja konferenssijulkaisut ovat



välittömästi avoimesti saatavilla”. Vaikka siirtyminen viiveettömään avoimuuteen on monilla tieteenaloilla haasteellista (mistä syystä esimerkiksi ERC sallii embargon), tulisi pyrkiä siihen, että kansallisella tasolla eri toimijoiden linjaukset tukevat yhteisiä avoimen julkaisemisen strategisia tavoitteita.

- Puheenjohtajakyselyn ja paneelien keskustelujen perusteella Julkaisufoorumin nykyinen ohjeistus koskien sidonnaisuuksia on toimiva: ”Panelistien tulee ilmoittaa sidonnaisuutensa aina, kun paneelissa käsitellään jotakin heihin liittyvää julkaisukanavaa. Tämä koskee julkaisukanavia, joissa panelistit ovat viimeisten 5 vuoden aikana julkaisseet useammin kuin kerran tai olleet toimittajia tai toimituskunnan jäseniä. Panelistia ei näissä tapauksissa suljeta päätöksenteosta, mutta paneeli voi kiinnittää sidonnaisuuksiin huomiota arviointitilanteessa.” Puheenjohtajien ja paneelien näkemyksen mukaan sidonnaisuuksien ilmoittaminen voisi olla systemaattisempaa, ja panelistit tulisi jäädä päätöksenteosta, joka koskee kanavia, joiden päätoimittajia he ovat. Sihteeristön resurssit ovat rajalliset, mutta mahdollisuuksien mukaan voidaan pyrkiä tukemaan sidonnaisuuksien systemaattisempaa ilmoittamista. Vaikka päätoimittajat eivät pyrkisikään vaikuttamaan myönteisesti oman lehtensä tasoluokkaan, on tärkeää osoittaa tiedeyhteisölle, että tämä vaikutusmahdollisuus on suljettu pois.
- VIRTJA-julkaisuaineistoon perustuvat analyysit osoittavat, että pahimmat uhkakuvat julkaisuaineiston kehityksestä eivät ole toteutuneet: siirtyminen kohti korkeamman tasoluokan julkaisukanavia ei ole tapahtunut esimerkiksi kotimaisilla kielillä tapahtuvan julkaisemisen, kirjajulkaisemisen tai laajemman tiedeviestinnän kustannuksella. Englanninkieliset kirja-artikkelit ja monografiat ovat keskimäärin eniten julkaisupisteitä tuottava julkaisumuoto, mikä saattaa antaa aiheita pohtia luokituksen tasapainottamista suhteessa lehtiartikkeleihin. Tieteenalojen väliset erot keskimääräisessä julkaisupistetuottavuudessa ovat tasoittuneet, erityisesti vuoden 2015 jälkeen. Tähän on osaltaan vaikuttanut se, että JUFO-luokitus kiristyi julkaisuvolyymipohjaisten kiintiöiden seurauksena erityisesti luonnontieteen, tekniikan ja lääketieteen lehtien osalta. Myös yliopistojen erot julkaisujen keskimääräisessä julkaisupistetuottavuudessa ovat kaventuneet. Tähän on vaikuttanut erityisesti se, että 2011 heikommista lähtökohdista aloittaneet yliopistot ovat voineet eniten kohentaa julkaisuprofiliaan. Itsearviointin ohjausryhmä voi vielä pohtia mitkä yliopistokohtaiset tarkastelut ovat tarpeellisia.
- Web of Science-analyyysien osalta kiinnitettiin huomiota siihen, että tasoluokka 3 lisää luokituksen erottelukykyyä, sillä kokonaisuutena korkeamman tasoluokan lehdissä julkaistu suomalainen tutkimus on keskimäärin huomattavasti viitatumpaa kuin



alemman tasoluokan lehdissä julkaistu tutkimus. Toisaalta on myös eroja paneelialojen välillä siinä, kuinka merkittävä ero tasoluokan 2 ja 3 lehtien välillä on.

- Tavoitteena on, että ohjausryhmän olisi mahdollista kommentoida itsearviointiraportin käsikirjoitusta alkusyksystä. Tätä varten voidaan sopia tunnin etäkokousaika elokuun lopulle. Sihteeristö järjestää tätä varten Doodle-kyselyn.
- Alustavasti oli suunniteltu, että alkusyksystä järjestettäisiin Julkaisufoorumin 10-vuotisseminaari, jossa itsearviointiraportti julkaistaan. Raportin voisi myös julkistaa jonkin muun soveltuvan tilaisuuden yhteydessä. 10-vuotisseminaaria ei kannata koronavirustilanteen vuoksi järjestää, mutta tehokkain tapa viestiä itsearvioinnin tuloksista olisi oma tiivis kahden tunnin webinaari.

5. Muut asiat

Ei ollut muita asioita.

6. Seuraava kokous

Seuraava kokous on sovittu pe 20.11.2020 klo 10-13.

7. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 15.20.

Toimeksi saaneena,

Janne Pölönen

Suunnittelupäällikkö, Julkaisufoorumi

Tieteellisten seurain valtuuskunta

Snellmaninkatu 13, 00170 Helsinki

Puh. (09) 2286 9246 tai (044) 346 9491

Sähköposti: janne.polonen@tsv.fi